
SERİ		CİLT		SAYI		
SERIES	B	VOLUME	32	NUMBER	1	1982
SERIE		BAND		HEFT		
SÉRIE		TOME		FASCICULE		

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

DERGİSİ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL

ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL

REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

ORMANCILIĞIMIZ BAŞARILI MI?

Prof. Dr. Abdülkadir KALIPSIZ¹

G İ R İ Ő

Türkiye ormanlarının yerli ve yabancı özel kurumlar tarafından işletilmesinin orman yıkımına neden olduğu gözlenerek, bu görev 1937 yılında devlet tarafından üstlenilmiştir. Bu amaçla örgütlenen Orman Genel Müdürlüğü ilk yıllarda bir duraklama dönemi geçirmiş ise de, 1942 yılından bu yana aktif biçimde görevini yerine getirmeğe çalışmıştır.

Türkiye ormancılığının gelişmesini inceleyen DİKER (1947, s. 19-57), ormanların devlet tarafından işletilmesini uygun bulmasına karşın, 1942 yılından bu yana uygulanmakta olan «daima çok istihsal yapma» parolasını da yurdu bozkıra götüren pek tehlikeli bir yol olarak görmüştür. Daha o zaman büyük bir cesaretle 1942-1946 dönemini de eleştirmiş ve «otoriter istismar» olarak nitelmiştir. DİKER; ormancılığın ağır çalışan bir kurum olduğuna işaret ederek, geniş alanlarda büyük ölçüde ve hızla üretime geçmeyi çok sakıncalı bulmuştur. Elli yıllık bir plân döneminde: sadece orman bakımı - onarım ve iyileştirme yoluyla üretim yapılmasını, yeni ormanlar yetiştirilmesini, alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesini, orman - çevre ilişkilerinin düzenlenmesini öğütlemiştir. Bu işlerin başarılabilmesi için gerekli giderlerin tamamının orman geliri ile karşılanamayacağını belirterek, devletin mali desteğini de gerekli görmüştür. Orman idare birimlerinin, ormanların verim gücüne ve pazarlama olanaklarına göre nitelendirilerek, bu niteliğe uygun biçimde örgütlenmesi, görevlenmesi ve plânlamasını önermiştir (bak: DİKER 1947, s. 124-132).

Otuz yıl önce kaybettiğimiz ve günümüz ormancı kuşağının tanıma olanağı bulamadığı rahmetli Hocamız Ord. Prof. Mazhar DİKER (1899-1952)'in endişe duyduğu «daima çok istihsal yapma» parolasını izlemiş olan devlet orman işletmelerimiz, acaba başarı yolunda mıdır?

1 ORMANCILIKTA ÜRETİM YÖNETİMİ VE BAŞARI ÖLÇÜSÜ

Üretim; kıt malların miktarını veya yararlılığını artırmak amacı ile harcanan çabaların tümü ya da belirli bir aşamasıdır. Üretimi gerçekleştirebilmek için, yerine göre bazı girdilerin katkısı gerekmektedir. Üretim faktörleri adı verilen bu girdiler: toprak ve doğal kaynaklar, emek, kapital, girişim, teknik bilgi ve örgütlenme olarak sayılmaktadır (bak: GÜLEN - BAYRAKTAROĞLU 1981, s. 20-98; ÜS-TÜNEL 1972, s. 33-42). Üretimin başarısı; üretim faktörlerinin gerekli ve yeterli ölçüde bir araya getirilerek, üretimin miktar - nitelik - zaman ve maliyet bakımların-

¹ I.Ü. Orman Fakültesi, Öğretim Üyesi.

dan en elverişli biçimde gerçekleştirilmesiyle ölçülür. Bu başarıya ancak iyi bir üretim planlaması ve üretim yönetimi ile ulaşılabilir (bak: GARRETT - SILVER, 1973; KOBU, 1977).

Orman ürünleri orman ekosistemi içerisindeki öğelerin doğal olarak çoğalması ve büyümesi sonucu oluşmakta ve ormanda birikmektedir. Orman hizmetleri de, ekosistem içerisindeki öğelerin ve ekosistem ile çevrenin arasında geçen çok sayıdaki karşılıklı ilişkiler ve olaylardan ileri gelmektedir. Orman varlığı olmaksızın, orman ürün ve hizmetlerini oluşturmak söz konusu değildir. Bu yüzden, üretimin sürdürülüp artırılabilmesi için, orman varlığının korunması ve orman alanının genişletilmesi gereklidir.

Ormanın üretim miktarı ve gücü: bulunduğu yerin iklim koşullarına, arazi biçimine, toprak özelliklerine, ormanı oluşturan öğelerin türüne - miktarına ve üretim yeteneğine, aralarındaki komşuluk ilişkilerine (meşcere kuruluşuna) göre önemli ölçüde değişmektedir. Yönetici: meşcere kuruluşunu düzenlemek, canlı türlerini değiştirmek, toprağı iyileştirmek yolları ile, üretimi sıfırdan belli bir tavana kadar artırmaktadır. Ormanın egemen ögesi ağaçlar, asal ürünü de odundur. Odun verimi: yörenin verim gücüne, ağaç türüne, meşcere sıklığına ve meşcere yaşına göre ayrıcalık göstermektedir. Burada, en önemli görülen ve yönetici tarafından en kolay değiştirilebilen etken, meşcere sıklığı ve meşcere yaşıdır.

Orman, doğal koşulların elverdiği ve çevre etkilerinden korunabildiği yerde kendiliğinden oluşup gelişebilmektedir. Keza, üreme - beslenme - rekabet - yaşam savaşı taktikleri ile varlığını bir ölçüde koruyabilmektedir. Egemen durumda olan ağaçların toplu halde yaşlanması ve kuruması halinde doğal yoldan kendini yenilemekte ve dönemsel olarak yaşamını sürdürülebilmektedir. İnsanın orman doğal dengesine ve üretimine önemli katkısı olmayan öğeleri çıkarıp yararlanılması koşulunda, orman varlığının yaşamı ve üretim gücü büyük ölçüde etkilenmemektedir. Böylece, orman: insan emeği olmadan da yetişip gelişebilen, çevresini olumlu yönde etkileyen ve insana yarar sağlayan, kendiliğinden «yenilenebilen» bir üretim kaynağı sayılmaktadır. Bu yüzden, (En kolay meslek ormancılıktır! Ormancı olmasa da ağaçlar büyür) denilebilmektedir.

Ormanda zamansız ve düzensiz olarak verebileceğinin üstünde bir yararlanma, bu değerli kaynağın kuruması veya üretimin düşmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu nedenle, ormandan kesinlikle düzenli ve ölçülü bir biçimde yararlanmak gerekmektedir.

Ormanda biriken maddeler, hemen yararlanılacak tüketim malı niteliğinde değildir. Tüketilebilmesi için: hasat edilmesi, taşınması, işlenmesi ve pazarlanması gerekmektedir. Keza ormandaki olaylar ve ilişkiler de ancak belirli bir amaçla yararlanılması, gerekli yapıların kurulması halinde hizmet niteliği kazanabilmektedir. Böylece ormancılıkta üretim süreci, ormanda ürünün yetişmesi ve olayın meydana gelmesi ile tamamlanmış sayılmamakta, hasat - taşıma - işleme ve pazarlama aşamalarına kadar uzayan bir «bütün», bir «sistem» oluşturmaktadır (bak: KALIPSIZ, 1977).

Toplumun ormancılık kesiminden beklediği: sürekli olan ve giderek artan orman ürün ve hizmetleri ihtiyacının yeter ölçüde - yerinde ve zamanında giderilmesidir. Ormancılık kesiminin görevi de: bu ihtiyacı sürekli olarak ve en akılcı yoldan karşılayacak biçimde, orman arazisini işletmek ve değerlendirmektir. Ormancılık kesiminin başarısı, bu görevi yerine getirme derecesi ile ölçülebilir.

Ormanda üretim süreci çok uzun ve ürün alma zamanı dönemseldir. Oysa, or-

man ürünü ve hizmetleri ihtiyacı sürekli'dir. Keza; orman hizmetleri taşınamaz, orman ürünleri güç ve pahalı olarak taşınabilen, uzun süre saklanamayan niteliktedir. Bu yüzden, pazara yakın ormanlar önemli bir arazi rantı sağlamakta, uzak ve sarp yerlerdeki ormanlar ise ekonomik bakımdan «girilemez» ya da bazı ürün geçitleri «alınamaz» sayılmaktadır. Ormancılığın bu ve benzeri özellikleri nedeniyle, başarıya ulaşabilmek için; yatırım olanaklarının dağıtılması, teknoloji yoğunluğunun kararlaştırılması, üretimin ve pazarlamanın düzenlenmesi, arz - talebin karşılaştırılması işlemleri, uzun dönemli ve tutarlı bir plâna göre yürütülmelidir.

2 ORMAN İDARESİNİN GÖREVLERİ VE FAALİYETLERİ

Memleketimizde orman idaresinin görevleri - zaman zaman bazı değişiklikler yapılarak, genel hatları ile :

- Ormanların geniş anlamda korunması ve gözetilmesi,
- Orman topraklarının kaybolmasının önlenmesi ve su toplama havzalarında doğal dengenin sağlanması,
- Ormanların ekonomik, sosyal ve teknik uyarılara göre yönetilmesi ve işletilmesi,
- Ormanların nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmesi ve üretimin sürekli - verimli ve akılcı biçimde artırılması,
- Orman alanlarının genişletilmesi,
- Devlet ormanları içinde veya bitişğinde yaşayan köylülerin kalkındırılması bakımından, kamu kuruluşlarıyla işbirliği yapılarak gerekli önlemlerin alınması ve hizmetlerin görülmesi,
- Memleket sanayi'inin geliştirilmesi ve yurt içi tüketim fazlasının işlenmiş olarak ihracının sağlanması,

biçiminde belirtilmiştir (OGM, 1980, s. 6 - 7). Bu görevlerin yerine getirilmesi için gerekli mali kaynak olarak da, hemen sadece orman gelirleri ile yetinmek durumunda kalmıştır.

Orman Genel Müdürlüğü 1942 yılından itibaren hızlı bir atılım göstererek 1937 yılında iki, 1939 yılında on beş tane olan devlet orman işletme sayısını 1943 yılında elli dörde, 1944 de doksan bire, 1946 yılında yüz yirmi altıya yükselmiştir (MİRABOĞLU, 1957). İşletme sayısı arttıkça, 1925 - 1937 yılları arasında 1 - 2 milyon metreküp olan yıllık kesim miktarı da giderek, ileri yıllarda önemli ölçüde yükseltilebilmiştir (tablo — 1). Böylece, ekonomik gelişmeye koşul olarak gün geçtikçe artan orman ürünleri ihtiyacı, büyük ölçüde yurt ormanlarından karşılanabilmektedir.

Hızlı bir yöntem kullanılarak, 1942 - 1947 yıllarında tüm ormanların I. dönem amenajman plânları hazırlanmıştır. Bu suretle, kaba da olsa Türkiye ormanları üzerine bilgiler elde edilmiş ve kesimler bu plânlara göre yürütülmüştür. Daha sonra kesin amenajman plânları da yapılmıştır.

Ormana yerleşmek, orman içi faaliyetleri sürdürmek ve özellikle kesilen ürünü taşıyabilmek için de, giderek artan bir hızla orman yolu yapımına girişilmiştir. Bu suretle günümüzde seksen bin kilometreye ulaşan orman yollarımız, Türkiye karayolu uzunluğunu da aşmış bulunmaktadır. Keza; yönetim binaları, hizmet evleri, depo ve kulübe, tavla, yangın kulesi yapımları da yürütülmüştür. Müdürlük ve şeflik halinde örgütlenmiş sürekli fidanlıklar ile gereken yerlerde geçici fidanlıklar kurulmuştur. Bu fidanlıkların ürettikleri fidan sayısı az olmasına karşın, kapasitele-

ri geniş tutulmuştur. Dış yardım fonlarından da yararlanılarak, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarına da başlanmıştır (tablo — 1).

Tablo — 1. Orman İdaresinin faaliyetini yansıtan bazı sayısal değerler (OGM yayınlarından derlenmiştir).

Yıllar	kesim mik- tarı (yılıda milyon m ³)	or. yolu uzunluğu (1000 km)	bina sayısı	fidan- lık sayısı	fidanlık kapasitesi (Milyon)	ağaçlan- dırma (1000 ha)	erozyon kontrolü (1000 ha)
1	2	3	4	5	6	7	8
1937	3,2	—	—	3	37	—	—
1940	0,4	0,2	160	6	50	1,7	—
1945	5,2	1,6	755	12	79	1,7	—
1950	7,0	2,0	1463	15	85	21,5	—
1955	8,9	7,9	3821	19	110	25,2	—
1960	12,4	15,7	5515	35	160	49,7	1,9
1965	14,3	39,9	8167	80	345	177,0	36,4
1970	16,7	57,0	10278	144	443	272,5	61,1
1975	20,8	64,4	11468	121	496	367,7	86,6
1978	22,2	77,5	12173	111	523	532,3	106,8

Orman koruma hizmetleri örgütlenmiş, muhafaza memuru ve yangın bekçisi sayısı artırılmış, telsizle haberleşme olanağı bulunmuştur. Orman tahdit ve kadastro çalışmaları sürdürülmüştür. Koruma önlemi olarak; orman içi meraların iyileştirilmesi çalışmalarına başlanmış, orman - köy ilişkilerini düzenlemek ve orman köylülerine yardımcı olmak için bir örgüt kurulmuştur. Orman köylülerine tanınan haklar ve yapılan hizmetler, Orman İdaresinin olanaklarını da zorlayarak, büyük boyutlara çıkarılmıştır. Keza değişik yerlerde 16 adet milli park ve çok sayıda mesire yerleri kurularak, vatandaşın yararına sunulmuştur.

Yurt düzeyinde yapılan kesimler ile orman ürünleri sanayi'nin ihtiyacı karşılanmış ve yeni kuruluşlar teşvik edilmiştir. Keza Orman İdaresi de, kapasitesi' yılda bir milyon metreküp tomruğa ulaşan çok sayıda kereste, yonga ve lif levha, ambalaj ve kontrplak fabrikaları kurmuştur (geniş bilgi için, bak: OR. BAKANLIĞI, 1973, 1978 ve 1980).

3 ELDE EDİLEN SONUÇLAR

Orman İdaresinin 1937 yılından bu yana büyük bir çaba göstererek sürdürdüğü kırk beş yıllık faaliyetlerin sonuçlarını değerlendirmek, geleceğe ışık tutmak bakımından yararlı olacaktır. Tutarlı bir değerlendirme ancak devlet orman işletmelerindeki olayları örnekleme yoluyla ya da güvenilir ve yaygın istatistik veriler yardımı ile, zaman süreci içerisinde ve bilimsel yöntemle incelenmek suretiyle gerçekleştirilebilir. Oysa, elimizde sadece Orman İdaresinin başka amaçlar için hazırlanmış ve çoğu kez birbirini tutmayan istatistik yayınları bulunabilmektedir. Yine de konuyu tamamlayabilmek için bu istatistiklere, bazı yayınlara, örnek olaylara ve gözlemlere dayanarak, kaba bir değerlendirme yoluna gidilmiştir. Bu değerlendirmeler, Orman İdaresinin üstlendiği görevlere göre, aşağıda özet halinde açıklanmıştır.

Ormanların korunması bakımından gösterilen büyük çabalar ve alınan önlemler maalesef yeterince etkili olamamıştır. Orman suçları, yangın ve otlatma zararları durdurulamamış, mülkiyet anlaşmazlıkları çözülememiştir (ÇANAKÇIOĞLU et. al. 1981; ÖZDÖNMEZ, 1965). Başarısızlığın başlıca nedenleri: orman köylerinin sosyo - ekonomik durumu, arz - talep dengesizliği, politik çıkarlar ve nüfus ticareti olarak sayılabilir.

Orman topraklarının korunması ve doğal dengenin sağlanması amacı ile yapıldığı bildirilen erozyon kontrolü çalışmaları, Türkiye yüzeyindeki ihtiyacın karşısında çok yetersiz bulunmaktadır (BALCI - UZUNSOY, 1981).

Orman İdaresi kısa bir zamanda tüm ormanlara sahip çıkmış ve gittikçe artan bir tempoda kesimleri sürdürmüştür. Yurt yüzeyinde yapılan kesimlerle, orman ürününü ihtiyacı büyük ölçüde ormanlarımızdan karşılanabilmiştir. Fakat ormanların yönetimi ve işletilmesi, ekonomik - sosyal ve teknik uyarılara göre yürütülmemiştir. Bu konuda bazı örnekler aşağıda özetlenmiştir :

— Hasat edilen ürünün sadece % 54'ü piyasa fiyatı üzerinden değerlendirilmiştir. % 28'i tahsis bedeli ve kalan % 18'i de tam ya da düşük tarife bedeli ile satılmıştır (1970 - 1978 ortalaması, bak: MİRABOĞLU 1981, s. 78). Yasa gereği olan bu özveri, Orman İdaresinin gelir olanağını önemli ölçüde daraltmıştır.

— Ormanların ekonomik konumu dikkate alınmaksızın, tüm ormanlar benzer yöntemle ve aynı yoğunlukla işletilmek üzere plânlanmıştır. Bu durum: yatırım olanaklarının yurt düzeyinde ve yetersiz olarak yayılmasına, kesim - taşıma giderlerinin çok yüksek olmasına, arz - talep dengesi kurulamamasına ve pazarlar arasında büyük fiyat farklarına yol açmıştır (KALIPSIZ, 1966 ve 1967).

— Kesimden pazarlamaya kadar geçen aşamalarda ürün niteliğinin korunması yolunda gerekli özen gösterilmemiştir (GÜRTAN, 1970 ve 1975).

— Orman İççisini yetiştirmek ve donatmak, orman köylüsünü işlendirmek üzere yeterince önlem alınmamıştır.

— Yapılan kesimlerde çoğu kez ormanın geleceği düşünülmemiş, fazla ürün almak gözetilmiş ve silvikültür tekniği gereklerine uyulmamıştır.

Devlet orman işletmelerinin eylemleri maalesef, büyük eleştiriye yol açmış olan 1920 - 1937 dönemi «özel teşebbüs» orman işletmeciliğinden daha farklı olmamıştır. Ormanlarımızda yasa gereği, amenajman planlarına göre kesimler yapılmıştır. Fakat, artan orman ürününü ihtiyacı gidermek ve kuruluşu yeni olan orman işletmelerinin yatırım ve yönetim giderlerini karşıyabilmek üzere, teknik dışı çeşitli eylemlerde bulunulmuştur. Kesimler yol civarında yoğunlaştırılmış, işletme tarafından hazırlanan özel plânlarla «kaba temizlik» ve «imar - islah» adları ile, orman varlığını tehlikeye düşüren kesimler yapılmıştır. «İmar kesimi» adı altında, meşcere hacminin 1/3 üne varan aşırı kesimlerle sömürülen ormanlarda oluşan boşlukların yaballaştığı gözlenmektedir (ZEDNIK 1963, s. 55 - 56). Son yıllarda Türkiye yüzeyinde her orman serisinde yaş sınıfları oluşturmak amacı ile düzenlenen amenajman plânlarının uygulamaları da, daha büyük ve onarılamaz bir orman yıkımına neden olmaktadır!

Yaş sınıfları yönteminin uygulanabilmesi için kesinlikle ormanın güven altına alınması, kesim alanlarının hemen ağaçlanması, yoğun bir teknoloji için gerekli iş-

gücü - kapital ve ulaşım sisteminin sağlanması, ormanın doğal - sosyal - ekonomik konumu ve pazarlama olanağının elverişli olması gerekmektedir (ERASLAN 1971, s. 55 - 62; SPEIDEL 1973, s. 60 - 61). Bu koşulların bulunmadığı ve gerçekleştirilemediği yerlerde yaş sınıfları kurma girişimi, ormanlarımızda endişe verici zararlara yol açmıştır.

Örneğin, Doğu Karadeniz Lâdini ormanlarında yaş sınıfları yöntemine göre hazırlanan amenajman plânlarının kısmen uygulanmasının sakıncaları, hemen görülmüştür. Traşlama kesimleri sonunda ağaçlandırılmayan ya da ağaçlamada başarı sağlanamayan 7000 hektar alan bulunduğu bildirilmektedir (SAATÇIOĞLU 1979, s. 36). Anket yoluyla yapılan bir araştırmada, Antalya Orman Başmüdürlüğü ormanlarında 1975 - 1979 yıllarında traşlama olarak kesilen meşcerelerden 3573 hektar alanın ağaçlanmadığı saptanmıştır (ÖZDEMİR 1982, s. 11). Gerede ormanlarında da amenajman plânına göre 20 yılda 7300 hektar ormanın gençleştirilmesi önerildiği halde, geçen 14 yılda sadece 1500 hektarda gençleştirme girişiminde bulunduğu ve bunun da 500 hektarına gençlik getirilemediği yazılmaktadır. Köylünün direnmesi yüzünden gençlik alanlarının korunamadığı belirtilmektedir (ALİOĞLU, 1981). Başka bir yayında da, Isparta - Sütçüler işletmesi Karadağ serisinden, orman işletmeciliği yoluyla ormansızlaşma üzerine somut örnekler verilmektedir (KOÇ, 1980).

Ormanları nitelik ve nicelik bakımından geliştirmekle görevli olan Orman İdaresinin aldığı bu sonuçlar, maalesef kendi ilkelerine ve amacına tamamen ters düşmektedir.

Dönemsel olarak yapılmakta olan amenajman envanter sonuçlarını her plân ünitesi için karşılaştırmak, çok öğretici olacaktır. Ancak, envanter yöntemleri farklı ve standard hatalarının yüksek bulunuşu, objektif bir karşılaştırmaya olanak vermemektedir. Buna rağmen, Antalya bölgesi ormanlarında 1926 ve 1946 yıllarına ait iki ayrı ölçü sonuçlarını alan bakımından karşılaştıran bir araştırma, ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Bu araştırmaya göre, Antalya yöresinde 1926 - 1946 dönemindeki yirmi yıl içerisinde orman alanının % 9 eksildiği, kuru ve baltalık meşcerelerinin de % 78 ve % 63 oranında bozuk meşcerelere dönüştüğü bildirilmektedir (DİKER - SAVAŞ 1947, s. 16 - 20).

Dönem başında (1937) orman envanteri yapılmamış olduğu için, Türkiye orman alanının 8 milyon hektar olduğu, bunun % 66 sının kuru ve % 34 ünün baltalık halinde bulunduğu, kaba bir tahmin değeri olarak verilmiştir (ANONYMUS, 1938; YİĞİTOĞLU 1941, s. 11 - 32). Türkiye yüzeyinde orman amenajmanı plânlarının tamamlanması ile, bugün oldukça güvenilir bir bilgiye sahibiz (tablo — 2).

(Tablo — 2) den; Devlet orman işletmelerimizin kırk beş yıllık faaliyeti sonunda da halen Türkiye ormanlarının % 57 sinin bozuk nitelikte olduğu görülmektedir. Bu yüzden, memleketimiz koşullarında 3 m³/ha olması gereken yıllık hacim artımı da 1,4 m³/ha gibi çok düşük bir değerde bulunmaktadır. Oysa, ileri yaşlı kuru ormanlarında birikmiş ürünün pazarlanması karşılığında ve geçen kırk beş yıllık sürede tüm ormanlarımızın onarılması gerekirdi.

Ormanlarımızın Türkiye alanın % 26 sı oranında bulunması, yeterli büyüklükte olduğu kanısını uyandırabilir. Gerçekte bu alanın önemli bir kısmına mülkiyet bakımından veya sosyal baskı sonucu fi'li durum olarak, devletçe sahip çıkılmamaktadır. Keza, bozuk meşcereler üretim ve hizmet yaratma işlevini gerçekleştir-

memektedir. Ormansız bazı arazinin de doğal koşullar ve sosyal ihtiyaç bakımından ağaçlandırılması gerekmektedir. Orman Genel Müdürlüğü istatistiklerinde yapıldığı bildirilen toplam 640 bin hektar ağaçlama ve erozyon kontrol çalışmaları (bak: tablo — 1), ağaçlanması gerekli görülen 7,5-8 milyon hektar bozuk orman yanında anlamiyacak kadar küçük kalmaktadır (SAATÇIOĞLU 1979, s. 24).

Tablo — 2. Türkiye ormanlarının meşcere kuruluşlarına göre alan - meşcere hacmi ve artım durumu (OGM 1980'den hesaplanmıştır.)

Meşcere Kuruluşu	Yüzölçümü 1000 ha	%	Meşcere hacmi m ³ /ha	Yıllık artım m ³ /ha
Koru ormanları				
Kapalılık 0.70 - 1.0	1606	8	—	—
0.41 - 0.70	2668	13	—	—
0.11 - 0.40	1903	9	—	—
Toplam	6177	30	123	3,4
Bozuk koru	4758	24	11	0,3
Baltalık	2679	13	31	1,7
Bozuk Baltalık	6585	33	5	0,2
Genel toplam ve ort.	20199	100	46	1,4

Orman Köylülerine tanınan haklar, yapılan hizmetler ve verilen krediler, Orman İdaresinin asli görevini aksatacak ve mali gücünü düşürecek bir düzeyde görülmektedir (bak: OR. BAKANLIĞI, 1978 - 1980). Yine de bu önlemlerin orman koruması sorunlarını gözemediği bilinmekte ve bu yöndeki yararı kuşku bulunmaktadır.

Memleketimiz sanayi'inin her yıl artan orman ürünleri ihtiyacı, doğal olarak yetişmiş ormanlarımızdan aşırı ölçüde yapılan kesimlerle karşılanmaya çalışılmıştır. Ormanda üretim (ağaçlama) faaliyeti için önemli bir harcama da yapılmadığı için, odun hammadde fiyatlarının düşük olması beklenir. Oysa, sanayiciler odun fiyatlarının yurt dışına kıyasla yüksek olduğunu ileri sürmektedirler (İZGİ 1970, s. 367 - 368; SELEK 1970, s. 477 - 478). Keza, bugün de odun ham maddesinin sağlanmasında güçlük olduğu, özellikle 1990 yılından sonra giderek artan ve 2020 yılında 23 milyon metreküpe ulaşan bir arz açığı bulunacağı tahmin edilmektedir (DPT 1979, s. 372 ve 512).

4 DEĞERLENDİRME

Buraya kadar özet olarak açıklandığı üzere, devlet orman işletmelerimiz 1937 yılından bu yana hızlı bir gelişme ve faaliyet göstererek, önemli işler başarmıştır. Türkiye ormanlarına sahip çıkmış, yerleşmiş ve örgütlenmiş, çok sayıda tesis kurmuş, ormanı koruma amacı ile çeşitli önlemler almıştır. Özellikle gittikçe artan orman ürünü ihtiyacını karşılamak üzere, büyük bir çaba göstererek, kesimleri yıldan yıla arttırmıştır. Sadece bu faaliyetlerine ve kurduğu yapılara bakarak, dış gö-

rünüğü ile devlet orman işletmeciliği belki «sevindirici» ölçüde başarılı bulunabilir (GÜLEN - ÖZDÖNMEZ 1981, s. 10 - 11). Fakat bu başarı doğal kaynağın harcanması ve orman yıkımı pahasına elde edildiği için, yapılan eylem - Hocamız Ord. Prof. Mazhar DİKER'in otuz beş yıl önce adlandırdığı gibi, tam anlamıyla bir «otoriter sömürü» dür!

KAYNAKLAR

- ALİOĞLU, H., 1981. Gerede'nin yakacak sorunu. Gerede, roto baskısı.
- ANONYMUS, 1938. Türkiye'nin iktisadi bakımından umumi tetkiki 1933 - 1934. Ziraat kısmı, III. Orman servetleri ve kereste sanayi'i. Kongre yayını, A serisi, takım 12, s. 146 - 187, Ankara.
- BALCI, N. - UZUNSOY, O., 1980. Türkiye'de başlıca havza amenajmanı sorunları ve bunlarla ilgili çalışmalar. İ.Ü. Or. Fak. yayın No: 291.
- ÇANAKÇIOĞLU, H. - BAŞ, R. - MOL, T., 1981. Türkiye'de ormanların korunmasının dünü ve bugünü. Atatürk'e armağan. s. 9 - 16, İ.Ü. Or. Fak. yayın No: 307.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, 1979. Dördüncü beş yıllık kalkınma planı 1979 - 1983, Ankara.
- DİKER, M., 1947. Türkiye'de ormancılık (Dün - Bugün - Yarın). OGM yayını No: 61.
- DİKER, M. - SAVAŞ, K., 1947. Yurdda orman azalması. OGM yayını No: 78.
- ERASLAN, İ., 1971. Orman Amenajmanı. İ.Ü. Orman Fak. yayın No: 169.
- GARRETT, L.J. - SILVER, M., 1973. Production management analysis Harcaurt Brace Jovanovich Inc. New York.
- GÜLEN, İ. - BAYRAKTAROĞLU, H., 1981. Ekonomi ders kitabı. İ.Ü. Orman Fak. Yayın No: 304.
- GÜLEN, İ. - ÖZDÖNMEZ, M., 1981. Türkiye'de orman ve ormancılık. İ.Ü. Or. Fak. dergisi, seri B, sayı 2, s. 1 - 13.
- GÜRTAN, H., 1970. Orman ürünleri sanayiinin kurulmasında ham maddenin istih-sali, nakliyatı ve standardizyonu üzerinde bazı düşünceler. Türkiye Or. Mühendisliği III. teknik bülten, Ankara, s. 173 - 180.
- GÜRTAN, H., 1975. Dağlık ve sarp arazili ormanlarda kesim ve bölmeden çıkarma işlerinde uğranılan kayıpların saptanması ve bu işlerin rasyonalizasyonu üzerine araştırmalar. TÜBİTAK/TOAG yayın No: 250/38.
- İZGİ, O. Y., 1970. Dünyada ve Türkiye'de selüloz ve kağıt sanayi'nin durumu ve bu sanayi'nin gelişmesini etkileyen sorunlar. TOM. III. teknik kongresi, s. 361 - 371, Ankara.
- KALIPSIZ, A., 1966. Odun fiyatlarının teşekkülü Orman Genel Müdürlüğü'nün fiyat politikası ve problemleri. İ.Ü. Orman Fak. dergisi, seri A, sayı 1, s. 87 - 115.
- KALIPSIZ, A., 1967. Ormancılık Planlamasında ulaştırma problemi. İ.Ü. Orman Fak. Dergisi, seri B, Sayı 2, s. 1 - 18.
- KALIPSIZ, A., 1977. Bir Sistem Olarak Ormancılık. İ.Ü. Orman Fak. Dergisi, seri B, sayı 2, s. 1 - 17.
- KOBU, B., 1977. Üretim Yönetimi. İ.Ü. İşletme Fakültesi İşl. İktisadî Enst. Yayın No: 33.
- KOÇ, C., 1980. Orman İşletmeciliği Yolu ile Ormansızlaşma. Or. Müh. Dergisi, Sayı 1, s. 5 - 13.
- MİRABOĞLU, M., 1957. Türkiye'de Devlet Orman İşletmelerinin kuruluş tarihçesi. Türk Ormancılığı Yüzyüncü Tedris Yılına Girerken 1857 - 1957, s. 90 - 97, TOG Yayın No: 7.

- ORMAN BAKANLIĞI, 1973.** Cumhuriyetimizin 50. yılında ormancılığımız. Or. Bakanlığı, Yayın No: 187-145.
- ORMAN BAKANLIĞI, 1978 ve 1980.** Orman Bakanlığı 1978 ve 1980 yılı çalışmaları, Ankara.
- ORMAN GN. MD.** Ormancılık İstatistik albümleri 1938 - 1949, 1950 - 1954, 1955 - 1959, 1938 - 1967, Ankara.
- ORMAN GN. MD., 1980.** Türkiye Orman Envanteri, Ankara.
- ÖZDEMİR, T., 1982.** Yaş sınıfları metoduna göre düzenlenen amenajman planları uygulamaları ve silvikültürel sorunlar. Or. Araştırma Enst. Dergisi, No. 55, s. 5 - 18.
- ÖZDÖNMEZ, M., 1965.** Türkiye'de orman suçları, neveleri, sebepleri ve önlenmesi çareleri üzerine araştırmalar. Or. Gn. Md. Yayın No: 422/81, İstanbul.
- ÖZDÖNMEZ, M., 1971.** Türkiye'nin ağaçlandırma problemleri üzerinde ormancılık politikası yönünden araştırmalar. İ.Ü. Orman Fak. Yayın No. 178.
- SAATÇIOĞLU, F., 1979.** Türkiye ormanlarının bazı güncel sorunları. İ.Ü. Or. Fak. Dergisi, Seri B, Sayı 1, S. 21 - 39.
- SELEK, Y., 1970.** Türkiye'de kuru sistem üç levha sanayi'nin durumu. TOM. III. Teknik kongres, s. 475 - 478, Ankara.
- SPEIDEL, G., 1973.** Planung im Forstbetrieb. Paul Parey, Hamburg.
- ÜSTÜNEL, B., 1972.** Ekonominin Temelleri. Doğan Yayınevi, Ankara.
- YIGİTOĞLU, A. K., 1941.** Türkiye iktisadiyatında ormancılığın yeri ve ehemmiyeti. YZE Yayını, sayı 10, Ankara.
- ZEDNİK, F. (Çeviren: H. SELÇUK), 1963.** Türkiye Ormanları, bugüne kadar tatbik edilen ve gelecekte tatbiki tavsiye edilen silvikültürel muameleler. Or. Araştırma Enstitüsü, Seri No: 14, Ankara.